

15.BÖLÜM

YAYLALARDA MÜLKİYET SORUNU VE YAZILI OLMAYAN KURALLAR; KÜMBET YAYLASI (GİRESUN) ÖRNEĞİ¹

Property Problems and Unwritten Rules in The Highlands; The Example of Kümbet Plateau (Giresun)

Hatice TÜRKERİ²

Leman ALBAYRAK³

Cevdet YILMAZ⁴

Giriş

Kırsal nüfus için ek bir geçim sahası olan yaylalar, yaz aylarında hayvan otlatmak, tarımsal faaliyette bulunmak veya dinlenmek amacıyla gidilen geçici yerleşmelerdir (Tunçdilek, 1964). Çeşitli beşerî faaliyetlere sahne olan yaylalar, birer yerleşme yeri olmalarının yanında, kırsal nüfusun yayılma ve ek bir geçim alanı olabilme niteliğini taşımaktadırlar. Bu amaçla yaylalar farklı yerleşmelerde yaşayan, farklı sosyoekonomik yapıdaki grupların yılın belirli bir döneminde çıktıkları ve orada beşerî ve ekonomik faaliyetlerde bulundukları alanlar olarak da karşımıza çıkarlar (Emiroğlu, 1977).

Karadeniz Bölgesi'nde mevsim şartlarına bağlı olarak, özellikle yaz aylarında, alt kesimdeki kırsal alanlar ile üst kesimdeki platolar sahası arasında gerçekleştirilen yaylacılık faaliyetlerinin sorunsuz ve toplumsal

¹ Bu çalışmada sunulan bilgilerin bir kısmı için Prof. Dr. Cevdet Yılmaz danışmanlığında, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü'nde Hatice Türkeri tarafından hazırlanmakta olan “Yaylalarda Mülkiyet Sorununa Coğrafi Bakış: Kümbet Yaylası (Giresun) Örneği” isimli yüksek lisans tezinden faydalanılmıştır.

² Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü,
ORCID: 0009-0001-9889-6903,

³ Ardahan Üniversitesi, İnsani Bilimler ve Edebiyat Fakültesi,
ORCID: 0000-0001-6944-3852,

⁴ Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü,
ORCID: 0000-0003-0430-619X,

düzen içinde gerçekleştirilebilmesi için asırlara dayanan ve büyük çoğunluğu yazılı olmayan bir dizi kural ortaya çıkmıştır. Giresun yöresinde de mülkiyet haklarının tahsisi ve doğal çevrenin kullanımı konusu yazılı hukuktan ziyade, nesiller boyu tecrübeyle oluşmuş yazılı olmayan kurallar ile düzenlenmiştir. Yazılı olmayan bu düzenleyici kurallar; toplum ve devlet hayatında, coğrafi yerleşimden askeri düzene, sosyal protokolden siyasi hiyerarşiye kadar hayatın her alanını düzenleyen öğelere sahiptir. Eski Türklerde, halk arasında var olan sosyal ve hukuki kurallara töre denilirdi ve bunun devletlerin de ömrünü aşan kalıcılığını ifade etmek için “İl (devlet) gider, töre kalır” atasözü kullanılırdı (Demir, 2019:37). Bu teamülî hukuk çerçevesinde, bugün Anadolu’da olduğu gibi Orta Asya’da da hayvanlar ve kışlaklar ferdi mülkiyete aitti. Meralar ve yaylaklar ise ortak mülkiyet konusu idiler (Göktürk, 2022:31). Bu mülkiyet düzeni soyların himayesiyle sağlanırdı. Kışlaklar her ne kadar şahıs mülkü olsa da, yaylaklar soyun müşterek mülkiyetindeydiler (İzgi, 1987: 89). Nitekim Anadolu’daki yayla ve obalarda da doğal kaynakların ve mülkiyetin paylaşımı akrabalık eksenlidir. Bu şekilde yaylacı toplumlar ve dağ göçebeleri, güçlü akrabalık bağları sergileyerek, genellikle kendilerini komşularından ve ticaret ortaklarından, bir sosyal grup olarak hayvan sahipleri ve tüccarlar şeklinde de ayırt etmekteydiler (Kreutzmann, 2004:55).

Yaylacı toplumlarda, yazılı olmayan kuralların ortak amacı; yaylacıların ekonomik nedenlerle göç ettikleri yaylalarda sorun yaşamalarını, yaylalardan elde edilecek gelirin azalmasını önlemek, doğal çevreyle olan etkileşimlerini kontrol etmek ve güvenliği sağlamaya yöneliktir. Bu nedenle örneğin, İsviçre Alplerinde kooperatifler, şirketler ve vatandaş komünleri gibi yerel otoriteler, yaz dönemlerinde meralara erişimi düzenlemek için kurumsal yapılar oluşturmuştur. Bu örgütlerin üyeleri, kaynakları ortaklaşa sahiplenir, yönetir ve yüzyıllardır yabancıları dışlayarak ve kullanıcıların hasat seviyelerini düzenleyerek meraların aşırı kullanımı başarıyla önlerler (Baur and Binder, 2013). Nepal’in doğusundaki Taplejung kesiminde, geleneksel olarak otlakların tahsisçileri arasında bu davranışı düzenlemek amacıyla topluluk tarafından istişare edilerek ağustos ve eylül aylarında “çim biçme günü” oluşturulmuştur. Temelde bu organizasyonun iki nedeni vardır; birincisi özel ve kamu arazilerinde yem/ot kıtlığı olması ve ikincisi toplumun ortak ot kaynaklarının dağıtımında eşitliği sağlamaktır (Upriety, 2005). İskoç yaylalarında geleneksel olarak hâkim olan sistemde Klanlar, toprağı kolektif olarak kullanır ve liderleri tarafından yönetilirdi. Kadınların emeği, klan

sisteminin sürdürülmesinde hayati bir öneme sahipti (Leneman, 1998; Devine 1994). Yüzyıllardır Anadolu topraklarında hayvancılık amacıyla yaylak ve kışlak arasında yer değiştiren topluluklar, sürdürdükleri ekonomik faaliyetlerin ve yaşadıkları coğrafyanın etkisi ile kendilerine has bir kültür oluşturmuşlardır (Kaya ve Yılmaz, 2018:70). Bu kültürün yaşatılması çeşitli düzenlemelerle, yazılı olmayan kurallarla sağlanmaktadır. Yayla göçleri aynı tarihlerde başlatılarak yaylacılar otlaklardan aynı zamanda istifade etmeye başlamaktadır. Birbirinden çeşitli yayla şenlikleri, yaylacılar arasındaki ilişkilerde eşitlik, düzen ve dayanışmanın gözetilmesi ve yaylacılığın verimli bir şekilde sürdürülmesine yönelik etkinlikler olarak dikkati çekerler.

Geleneksel yaylacılıktaki planlamalarda kadın ve erkeğin üstlendiği farklı roller ve kabuller bulunmaktadır. Ataerkil ideolojinin hâkim olduğu yayla toplumlarında cinsiyet rolleri, ekonomik faaliyetler ve sosyo-politik organizasyon arasındaki ilişki çok boyutlu bir analizi gerektirmektedir (Gelber, 2019). Dağlık bölgelerdeki geleneksel toplumsal düzen, kadın ve erkek bireyler arasındaki mülkiyet haklarını ve karar alma mekanizmalarını şekillendirmiştir. Dünyanın farklı dağlık kesimlerindeki yaylacı kadınlar yaşam tarzları, kültürleri, toplumsal rolleri ve karşılaştıkları zorluklar ile benzer deneyimlere sahiptir. Genel olarak bakıldığında, dağlık kesimlerde yaşayan ve yaylacılık yapan kadınlar, dağ kaynaklarının birincil yöneticileri, biyolojik çeşitliliğin koruyucuları olup tarım, hayvancılık ve diğer küçük ölçekli ekonomik faaliyetler açısından ana aktörlerdir. Dağ topluluklarında kadınlar geleneksel bilginin, yerel kültürün koruyucuları ve geleneksel tıp uzmanlarıdır. Mülkiyet ve arazi kullanım haklarına, eğitime, sağlık hizmetlerine ise çok az erişimleri vardır. Yerel uygulamaları sürdürmede vazgeçilmez bir role sahip olan kırsaldaki kadınlar; iş dağılımı, arazi mülkiyeti, karar alma ve resmi kurumlarda temsil ve yerleşik cinsiyet normları pastoral kadınların yaşadığı zorlukların bazılarıdır. Kadınların karşılaştığı birçok zorluğa rağmen, sürekli olarak gıda güvenliğini sağladıkları, zengin kültürel mirası korudukları ve yenilik yaptıkları gerçeği kabul edilmektedir (URL-1). Kırsal kesimde yaşayan kadınların çoğunun araziler üzerinde kullanım hakkı olmadığı sadece birliklere üye olma, kredi ve teşviklerden yararlanmaları dışında, arazilerin tapularının çoğunlukla kocaları, erkek kardeşleri ve/veya babalara ait olmaktadır (URL-2). Kırsal alanda kadının mülksüzlüğü çeşitlilik göstermekte ve toprağın miras yolu ile paylaşma biçimleri genellikle kadınların lehine olmamaktadır. Bunun sonucunda kadın; baba, kayınbaba, koca tarafından toprak sahibi olamamakta; toprağa ilişkin

potansiyel gücü ortadan kalkmakta, kendi emeğinin değerinin görünmezliğini kabul etme sonucu ile birlikte mülkiyete ilişkin bilincin ortaya çıkmasını önlemektedir (Ecevit, 1994: 98). Kadının, geçimlik ve ev içi sorumlulukları, onu mülkiyet temelli güç ilişkilerinden ve ona bağlı karar alma süreçlerinden uzaklaştırabilmektedir. Aynı ideoloji, erkeği üretici olarak, üretimi örgütleyen ve işbölümünü düzenleyen, dolayısıyla kadın emeğini kontrol eden ve ataerkil yapıyı, hane reisi erki ile gerçekleştiren ve sürdüren kişi olarak topluma kabullendirip meşru kılmaktadır (Ecevit, 1994:101). Anadolu yaylacılık kültürünün nesilden nesile aktarılmasında yaylacı kadınlar çok yönlü role sahiptir. Yüzyıllardır doğayla iç içe süren bu yaşam biçiminde, kadınlar doğdukları ve büyüdükları bu coğrafyada, yaylacılık pratiklerini doğrudan deneyimleme, yayla işlerini öğrenme ve doğal çevreyi yakından gözlemleme fırsatı bularak bu alandaki bilgi birikiminin temel taşıyıcıları olmuşlardır. Yaylacı kadınlar, geleneksel üretim ve sosyal hayatın hemen her aşamasında etkin bir şekilde yer almaktadır. Bu faaliyetler; yaylaya göç hazırlıkları, yayla evindeki hayvansal üretimin ve günlük yaşamın idamesi, hayvanların günlük bakımı, doğadan yenilebilir bitki ve hayvan yemi temini gibi fiziki çevrenin doğrudan kullanımına dayalı süreçleri kapsar. Ayrıca, yayla şenlikleri gibi toplumsal etkinliklerde üstlendikleri roller ve genç-yaşlı ayrımıyla farklı renk ve desenlerdeki geleneksel kıyafetlerle sağladıkları kültürel temsil de bu kapsamdadır. Tüm bu unsurlar, geleneksel yaylacılık sisteminin bütüncül bir şekilde işleminde ve kültürel kimliğin korunmasında yaylacı kadınların vazgeçilmez konumunu ortaya koymaktadır (Albayrak ve Yılmaz, 2022).

Yaylacılık aynı zamanda Cumhuriyet öncesi dönemde halk arasında en fazla anlaşmazlık yaşanan konulardan biri olarak karşımıza çıkar. Bunun nedeni de Orta Asya'dan gelen geleneksel yaylacılık kültürünün konar-göçer Türk yaşam biçimi ve hayvancılığa dayanmasıdır. Yaylalarla ilgili olarak günümüze ulaşan arşiv belgelerinin önemli bir kısmı arazi hukuku ve yayla kullanım hakkı yani mülkiyet problemleriyle ilgilidir. Birçok araştırmacıya göre yaylaların kullanım hakkı konusunda anlaşmazlıkların temelinde Osmanlı toprak hukukunun geçirmekte olduğu değişim süreci gelmektedir. Tahrir geleneğinin kesintiye uğraması, miri arazi rejiminin bozulması, toprakların özel mülkiyete geçmesi, özel mülkiyete geçen toprakların ayanların elinde toplanması gibi arazi problemleri yaylalar için de geçerli olmuştur (Ekinci, 2019). Yaylalar, Osmanlı hukuki düzeninde metruk arazi olarak değerlendirilmiştir. Metruk arazi, bir kasaba veya köy halkının faydalanmasına terk edilen yerler olarak adlandırılmıştır. Yalnız metruk arazi

kullanılırken başkasına zarar vermemek şartı mevcuttu. Metruk arazide yani yaylalarda tapu ile sahiplenme mümkün değildir ve alınıp satılamazlar. Devlet tarafından herhangi bir şahsa veya bir cemaate tahsis edilemez ve tahsis durumları değiştirilemez. Yaylalarda bir sahiplenme söz konusu olduğunda, resmen burayı kullananlar dava açabilirler. On dokuzuncu yüzyılda yaylalar konusundaki anlaşmazlıkların önemli bir kısmı, arazi hukuku ve kullanım hakkı konusundaki anlaşmazlıklar oluşturmaktadır (Karaman 2019).

Doğu Karadeniz Bölümü, Türkiye’de yaylacılığın yoğun ve geleneksel olarak yaşandığı yerlerin başında gelmektedir. Karadeniz yaylalarında zorlu arazi şartlarında sürdürülen hayvancılık faaliyetleri, tecrübeye dayalı bilgi ve birikimlerin uygulanmasını gerekli kılmaktadır. Yöredeki yaylacılar, son yıllarda giderek değişmekle birlikte, yüzyıllardır yazılı olmayan kurallara dayalı olarak etkin bir yaylacılık sürdürmektedir.

Bu çalışmanın amacı, Karadeniz Bölgesi’nde geleneksel yaylacılık faaliyetlerinin sürdürülebilirliğinde yazılı olmayan kurallardan bir bölümünü oluşturan mülkiyet sorununun işlev ve etkisini analiz etmektir⁵. Araştırma, Giresun ilinin Kümbet Yaylası’na bağlı obalarda gerçekleştirilmiştir. Buradaki yaylacılar arasında geçerli olan yazılı olmayan kuralların dayandığı gerekçeler ve düzenleniş biçimleri incelenmiştir. Bu kapsamda bu araştırmada esas olarak yaylacılar arasında nesilden nesile aktarılan geleneksel kuralların obalar içindeki barınma ve mülkiyet ilişkileri üzerindeki düzenleyici etkilerinin bir bölümü ele alınmıştır. Çok yönlü ve çok kapsamlı bir şekilde cereyan eden bu etkiler kadın ve erkek bireyler arasında farklı uygulanmakta, kurallar ve roller cinsiyete göre değişmektedir.

Yöntem

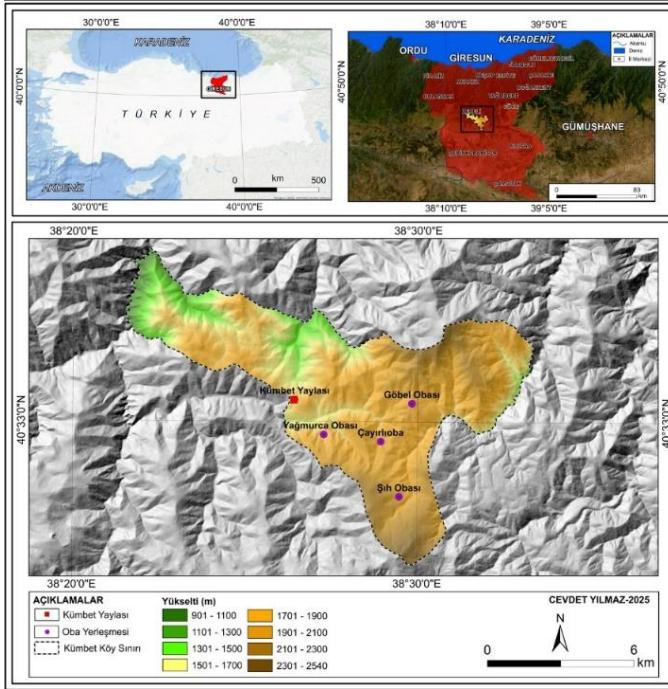
Çalışma, Giresun ilinin Kümbet yaylasında yer alan Çayırılı, Şıh, Yağmurca ve Göbel obalarını içine alan bir sahada nitel bir araştırma olarak tasarlanmıştır. Araştırmanın verileri arazi çalışması ve derinlemesine görüşmeler gibi nitel veri toplama teknikleri kullanılarak derlenmiştir. Görüşmeler, 2023 ve 2024 yıllarının ağustos ve eylül aylarında yapılmıştır. Araştırmada 23’ü kadın, 15’i erkek olmak üzere toplam 38 katılımcı ile yüz yüze görüşülmüştür. Görüşmeler 15-25 dakika aralığında sürmüştür ve

⁵ Yüzyıllardır süregelen yaylacılık uygulamasında yazılı olmayan birçok kural daha vardır. Bunlar içinde halen geçerli olanlar ve geleneksel olarak sürdürülenler bizzat katılımcılardan elde edilen veriler doğrultusunda değerlendirilmekte olup, ayrı bir çalışma konusu olarak sonraki yayınlarda ele alınacaktır.

katılımcıların izniyle ses kaydı alınmıştır. Yaylacıların barınma ve mülkiyet konusunda yaşadıkları sorunlar yerinde gözlemlenmiş ve sahadan fotoğraflar çekilmiştir. Araştırma sahasında birçok oba yerleşmesi olmasına rağmen görüşmeler belli obalarda gerçekleştirilebilmiştir. Yaylacıların barınma ve mülkiyet durumunun buradaki ailelerin hassasiyet gösterdiği konular olması ve dışardan gelenlere karşı şüphe ile yaklaşmaları nedeniyle birçok yaylacı görüşme yapmayı kabul etmemiştir. Çalışmada gözlem ve yarı yapılandırılmış sorular ile elde edilen veriler betimsel analiz ile açıklanmış, böylece doğrudan alıntılara yer verilerek görüşülen veya gözlenen bireylerin görüşlerini net biçimde yansıtmak amaçlanmıştır.

Kümbet Yaylası'nın konumu ve genel coğrafi özellikleri

Kümbet yaylası, Doğu Karadeniz Bölümünde, Giresun ili Dereli ilçesi sınırları içinde yer alır (Şekil 1).

Şekil 1. Kümbet Köyü / Kümbet Yaylası ve obaların konumu.

Burası aynı zamanda Türkiye kırsal yerleşme coğrafyası literatüründe özel bir yeri olan oba yerleşmelerinin en tipik örneklerinin görüldüğü bir alandır (Tanoğlu, 1954; Yılmaz, 2019). Obaların yayılış gösterdiği sahalar yaklaşık

1500-2000 m yükseltiler arasında olup bunların merkezi konumunda olan Kümbet yerleşmesi 1640 m rakımda yer alır (Foto 1,2,3,4,5,6).

Foto 1-2. Kümbet Köyü / Kümbet Yayla Merkezi ve yakın çevresi.

Foto 3-4. Çayırılı ve Yağmurca obaları

Foto 5-6. Şıh obası; eski konutlar ve yeni inşaatlar.

Osmanlı öncesi dönemde Giresun ve çevresi, başta Çepniler olmak üzere diğer Türkmen boyları tarafından yurt tutulmuş bir bölgedir (Zaman vd. 2007). Çepniler, Doğu Karadeniz bölgesinin demografik yapısını büyük ölçüde değiştirecek faaliyetlere girişmiş ve 13. yüzyılın sonlarında yörenin Türk yurdu halinde gelmesinde öncü rol oynamışlardır. Oğuzların Üçok koluna mensup Çepni boyunun batıya göçü, Selçukluların Anadolu'ya ilk

akınları ile olmuş, büyük bir kısmı Batı Anadolu'nun Paflagonya ve Trabzon Krallığı hudutlarına yerleşmişlerdir (Tellioglu, 2004: 112).

Cumhuriyet Dönemine kadar bir mezra yerleşmesi olan Kümbet yaylası, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşuyla köy statüsü kazanarak daimi yerleşim alanı olmuştur. Kümbet köyü daimi bir yerleşme olup çevresinde yer alan küçük büyük obaların merkezini ve çarşısını oluşturur. Obaların çoğu su kaynaklarına yakın, bazıları akarsu kenarında ve az eğimli yamaçlarda kurulmuştur. Rüzgârlardan korunma ve güneşten daha fazla yararlanma düşüncesiyle obaların konumları genelde dulda ve kuytu yerlerdir. Obaların birbirine uzaklıkları bakımından gevşek dokulu yapı hâkimken, kendi içlerinde toplu dokulu düzene sahiptirler (Doğanay, 1989:313). Bu oba yerleşmeleri, sivil mimarisinin biçimlenmesinde yüz yılların getirdiği kültür ve iklim koşullarının etken olduğu, ilginç yayla konutlarının yoğun bir şekilde bulunduğu alanlardır. 1985'li yıllardan sonra betonarme binaların yapımının hızlanması, yaylaların doğal görünümünün önemli ölçüde bozulmasına neden olmuştur (Bekdemir ve Özdemir, 2002:29). Yöre kaynak suları bakımından zengin olmasına rağmen, kaynaklardan çıkan su miktarının az olması ve yaz aylarında yoğun kullanım nedeniyle su sıkıntısı yaşanmaktadır (Bayram, 2001:134). Kümbet Yaylası'na ekonomik olarak daha üst sınıftan insanlar yerleşmekte, soylulaştırıcılar Kümbet Yaylası'ndan mevsimlik olarak kalmak için ev almakta, yerel halk ile birlikte yaşamaya başlamakta ve bu süreçle birlikte yörenin sosyal ve ekonomik hayatında değişiklikler meydana gelmektedir (Altıntaş, 2023:48).

Kümbet yaylasında obaların birbirine uzaklıkları 2 ila 5 km'yi bulmaktadır. Obaların birbirine uzak olması, yaylacıların tarımsal faaliyetleri ve arazi kullanımı ile de ilişkilidir. Yaylalarda meskenlerin çevresinde *bağlak* (çevrik-çevirge) ve *şenlik* denilen, koruma altına alınmış çayır ve sebze yetiştirme parselleri ve ağllar için ayrılmış yerler bulunmaktadır. Yer şekillerinde ve iklimde görülen belirgin farklılıklar hem doğal hem de kültüre alınan bitkilerde etkisini hissettirmektedir (Şenol, 2020: 2146). Yükseklerle çıkıldıkça tarımsal faaliyetlerin yerini hayvancılık almaktadır.

Kümbet yaylasının önemli bir yayla yerleşmesi olarak gelişmesinde, Giresun'un Karadeniz'e olan kıyısı ile iç kesimler arasındaki doğal ortam özelliklerinin değişmesi ve kırsal ekonomik yapı etkili olmuştur. Kıyı kesimindeki arazilerin bir kısmı özellikle fındık ve sebze tarımına ayrılmıştır.

Otlak alanların bu kesimde hayvancılık yapmaya yeterli olmayışı yaylacı aileleri Kümbet yaylasından istifade etmeye yöneltmiştir. Yaylacılar, yörede fındık tarımının yoğun olmasından ötürü hasat döneminde köylerine dönüp işlerin bitmesinin ardından tekrar Kümbet yaylasına çıkmaktadır. Giresun ve çevresinde asırlardan beri devam eden yaylacılık geleneğine ait yayla göçüne, mısır bitkisinin sökülmesi ile yaylaya gidiş arasında kurulan ilişkiye dayalı olarak “ot göçü bayramı” adı verilmektedir (Kuruca ve Ak, 2019).

Kümbet yaylası günümüzde tarım ve hayvancılık faaliyetleri yanında turizm ve rekreasyon amaçlı olarak da kullanılmaktadır. Karadeniz kıyılarına 59 km uzaklıkta olan Kümbet yaylası, çevredeki diğer yayla yerleşmelerinden farklı olarak hem kış hem de yaz aylarında kullanılmakta (Aydınözü ve Solmaz, 2003), aynı zamanda yakın çevresinde yer alan obaların da fonksiyonel merkezini oluşturmaktadır. Kümbet yaylasının 1991 yılında turizm merkezi ilan edilmesiyle, yaylaya olan yatırımlar artmış, ulaşımdaki iyileştirmeler ile yaylacıların Kümbet yaylasına olan göçü daha kolay hale gelmiştir (Foto 7,8,9).

Foto 7-8-9. Kümbet Yaylasını diğer yaylalara bağlayan “Yeşil Yol”.

Kümbet Yaylası aynı zamanda, yeşil yol güzergâhının geçtiği bir yerleşmedir. Giresun ilindeki yeşil yol güzergâhı, Gümüşhane il sınırından başlamakta, Alucra ilçesindeki Kurtbeli Yaylası’ndan geçerek önce Dereli ilçesindeki Kümbet Yaylası’na, daha sonra Dereli ilçesi Pınarlar mevkiine ulaşmaktadır (Sezer, 2015: 92). Oba yerleşmelerinde geleneksel ve sayfiye yaylacılığa talebin artması yeni konutların inşa edilmesine yol açmış ve bu durum oba yerleşmelerinde mülkiyet sorunlarının daha da artmasında etkili olmuştur.

Bulgular

Karadeniz yaylalarında mülkiyet konusu 10 yıllara varan geçmişiyile devlet ile yöre insanları arasında çözülememiş sorunların başında gelir. Böylesine problemli bir yapının nasıl sürdürülebildiği ise yazılı olmayan kurallar ile ilgilidir. Aşağıda bu kuralların bazıları bizzat yaylacılar tarafından dile getirilmiştir⁶.

1.Mülkiyetin temeli olarak sınırlara riayet

Kümbet yaylasındaki obalar, belirli köy ya da köylerin ortak kullandığı, genellikle hayvancılık temelli geleneksel yaylacılığın hâkim olduğu geçici yerleşmelerdir. Şıh obası; Sarvan, Barça, Güveç, Güney köy gibi Giresun ili merkez ilçeye bağlı köylerden gelen yaylacılar tarafından kullanılmaktadır. Göbel obası, Giresun ili Dereli ilçesine bağlı Bahçeli Mahallesi; Çayırli oba, Dereli ilçesine bağlı Kurtulmuş ve Güdül köyü; Yağmurca obası ise Duroğlu ilçesine bağlı Yağmurca ve Çağlayan köylüleri tarafından kullanılmaktadır.

Karadeniz yaylacılık kültüründe her obanın belirli olan ve yaylacılar tarafından bilinen bir sınırı bulunmaktadır. Kümbet yaylası obalarında da bu geleneksel düzene göre, bir obayı kullanma hakkı, yalnızca o obayla ilişkilendirilmiş köyde ikamet eden nüfusa aittir. Herkesin kendi köyünün obasını bilmesi ve yaylacılık faaliyetini bu sınırlar dâhilinde sürdürmesi, değişmeyen geleneksel kural olarak kabul görmektedir.

Şıh, Göbel, Çayırli ve Yağmurca gibi belirli obalarda mülk edinme veya yaylacılık yapabilmenin ön koşullarından biri de yaylacının mevcut oba kullanıcılarıyla aynı köyden olması gerekliliğidir. Aynı köy kökenine sahip yaylacılar, barınma ve mülkiyet hakları söz konusu olduğunda, farklı köylerden gelen bireylere karşı müşterek bir tavır sergilemektedir. Bu durum, dışarıdan gelen yaylacıların söz konusu obanın kaynaklarından yararlanmasının önüne geçen sosyal bir sınır olarak işlev görmek ve bu durum yaylacılar tarafından açıkça ifade edilmektedir. Obalara yabancı yaylacıların kabul edilmemesinin nedeni, obadaki huzurun bozulması ve iç karışıklık yaşanması endişesidir.

Yaylacılar, obalarda yalnızca kendi köy sakinlerinin yaylacılık faaliyetinde bulunmasına izin vererek; güvenliklerini temin etmek, yaylacılığı ekonomik

⁶ Bu kurallar içinde şüphesiz en önemlilerinden biri de kadınların mülkiyet hakları ile ilgili olmalıdır. Birçok sorunu içinde barındırdığı için *yaylalarda kadın ve mülkiyet* konusu ayrı bir çalışmada ele alınacağından burada çok kısa ve yüzeysel olarak değinilmiştir.

açıdan sürdürülebilir kılmak ve mera kaynaklarından elde edilen gelirin azalmasını engellemek istemektedirler. Obalardaki mülkiyet durumu hakkında Şih obasından (K1) şunları söylemektedir:

“Burada barınma ve mülkiyet işleyişi köy kanununa göre olur. Burası Şih obası ve bu oba 5 köye verilmiş. Bu köyler; Barça, Barça Çakırlı, Sarvan, Güveç ve Güney köy. Bunun haricindeki insanların veya başka köyden insanların buraya gelme şansı yok. Çünkü Osmanlı döneminde düzenlenen tapuda burada 6 kişinin hakkı varmış. Mülkiyet hakkı. Bu da burada söylediğim köylerden kişiler bunlar. O yüzden diğer köylerden başkalarının gelme ihtimali yok. Yabancı yerden gelen olmaz burada. Biz de gidemeyiz yabancı yere. Oba halkı istemez kesinlikle. Bu yüzden barınma sorunu yaşanabiliyor.”

Kümbet yaylasında yer alan obalarda, oba halkı dışında farklı köylerden yaylacıların mülk edinmesi ve yaylacılık yapması durumunda çeşitli sorunlar yaşanmaktadır. Obalarda inşa edilen yeni konutların şikâyet ve ihbar nedeni ile resmî kurumlar tarafınca denetlenip yıkılması, yaşanan önemli sorunlar arasındadır. Obalardaki yaylacı kadınların da bu durum hakkındaki düşünceleri farklı değildir. Çayırli obasında geleneksel yaylacılık faaliyetini sürdüren katılımcılar (K2) bu durumu, “herkes kendi atasının babasının eski evinin olduğu yere yerleşir” şeklinde ifade etmektedir.

2.Obalarda akrabalık bağı ve mülkiyet ilişkisi

Yaylacıların her ne kadar kendi köyünün obasında barınma ve mülk edinebileceği ifade edilse de bunun için başka kurallar da bulunmaktadır. Bunlardan biri, yerli yaylacıların kendi akrabalarının obalarda barınması için onlara destek verme şartıdır. Yaylacılar, obalarda kendi kuralları çerçevesinde oluşturdukları düzenle, yaylada huzuru ve emniyeti sağlamayı amaçlamaktadır. Bu denge genel olarak yerli yaylacıların, yaylacılık yapmak isteyen hısım veya akrabalarının kendi çevrelerinde komşu olmasını sağlamakla gerçekleşmektedir. Köyde var olan akrabalık ve komşuluk bağlarının yayla yaşamında da sürdürülerek yaylacılar arasındaki muhtemel sorunları azaltmak istenmektedir. Yaylacılığın sürdürülebilirliği bakımından aileler için yayla ortamında komşuluk ilişkilerinin iyi olması, uzlaşma ve uyum gözetilmektedir. Yaylalarda sosyal yaşam köylere göre daha izole olmaktadır. Bu durum ve yaylaların doğal ortamından kaynaklı zorlu koşullar yaylacı kadınların birbirlerine yardım etme, akrabalık bağları vasıtasıyla

sahiplenme düşüncesi ve komşuluk ilişkilerinin güçlü olması önemsenmektedir. Bunun yanı sıra, yaylaya gelenler kendi tanıdıkları veya akrabaları olsa dahi yaylacının mesleki özellikleri, karakterleri, yaylacılara uyum sağlaması da barınmada önem arz etmektedir. Şıh obasında yaylacılığını günübirlik olarak sürdüren bir katılımcı bu durumu şöyle aktarmıştır (K2):

“Bu yaylada tanıştı olmayan bu yaylaya ev yaptıramaz. Benim kayınının dedesinin yeri ve evi varmış. Ben onların enişteleri olduğum için o sebepten barınabiliyorum. Yoksa beni burada barındırmazlar. Ben Boztekke (merkez ilçeye bağlı bir köy) köyündenim. Burada Barça, Çakırlı, Güney köy gibi köylerden insanlar yaşamakta. Bizim yaylamız Bektaş yaylası. Bizim Bektaş yaylasına gitmemiz lazım. Normal şartlarda beni burada barındırma imkânları yok. Kendi başıma gelme şansım yok ve burada ev yeri çeviremem.”

Yerli yaylacıların, obalara akraba veya hısımlarını dâhil etmesi, yaylacılar arasında bir uzlaşmazlık nedeni de olabilmektedir. Mevcut yaylacıların bir kısmı, yeni katılan yaylacıların sosyal düzeni bozduğuna ve çevresel tahribata yol açtığına inanmaktadır. Obalardaki yeni yaylacıların geleneksel olmayan barınma yöntemleri, özellikle de doğal peyzaj ile uyumsuz bulunan konteynerlerin kullanımı başlıca tartışma konusudur. Turizm potansiyeli yüksek olan Kümbet Yaylası'ndaki yaylacılar, bu uygulamanın yaylanın estetik ve doğal dokusunu bozduğu gerekçesiyle obalarına konteyner getirilmesine karşı çıkmaktadır. Şıh obasında geleneksel yaylacılık faaliyetini sürdüren bir katılımcı (K3) bu durumu:

“Burada zamanla herkes kendi akrabasını getirdi. Buralara yerleştirdiler. Şimdi karışıklıklar çıkıyor. Yaylanın düzeni bozuldu. Bazıları konteyner getiriyor. Bence bunların kaldırılması gerekiyor. Yaylanın eski hali daha güzel. Betonarme yapı yaptıranların resmi kuruluşlarda tanıdıkları var. Tanıdığın olmazsa evi yıkıyorlar” şeklinde ifade etmektedir.

Yine Şıh obasında yaylacılık yapan bir başka katılımcı (K4) ve (K5) ise tanıdık vasıtasıyla obalarda barınanlara karşı olduğunu belirterek bu yaylacılar hakkındaki görüşünü şöyle açıklamaktadır:

“Adam geliyor, hayvanı yok, yaylayı benimsiyor. Bu oba 3-4 köye ortak tahsis edilmiş. Obaya gelecek olan kişi obadan birini kendine arkadaş ediniyor öyle geliyor. Arkadaşını yanına alıyor obada ev yaptırtıyor. Bence bu yanlış. Tanış vasıtasıyla barbarlık yaparak barınıyorlar. Yoksa başka köyden olsa barınamaz. Obada tanımadığın bir adamın yakınına gelmesini

barınmasını istemezsin. Biz burada birbirimizle akrabayız. Bu nedenle mesela Espiye'den (Giresun'unun ilçesi) gelse burada barınsa olur mu? Olmaz. O yüzden biz istemiyoruz yabancı kişileri.”

“Burada yerleşim konumları şöyle; önce akrabalar yan yana, sonra komşu, daha sonra diğer komşu daha sonra öteki mahalle, daha sonra da öteki köyle yakınlaşılır. Ne kadar birbirine akrabalık yaklaşımı varsa o kadar o düzende gidilmiş. Kısacası yerleşmeler birbirine bağlı şekilde kurulmuş. Burada ev yaptırmak istersen kime güvenerek ev yaptırabilirsin ki? Devletten barınma izni alsan bile buradakiler ile barınabilirsen yaptırabilirsin. İllaki buradakilerle bir komşuculuk ilişkin olmalı.” (K5).

Obalarda hâkim olan bu geleneksel kurallar, bu yerleşimlerin toplu dokulu gelişmesinde etkili olmuştur. Yaylacılar, oba içindeki konutlarını, aile büyüklerinden intikal eden ve temel kalıntıları mevcut olan geleneksel meskenlerin bulunduğu araziler üzerine inşa etme eğilimindedir. Bu durum, bir anlamda mesken yerinin de nesiller boyunca korunmasını sağlayarak yerleşim düzenin şekillenmesine etkili olmuştur. Bunun etkisiyle obalarda meskenlerin konumları akrabalık veya komşuluk derecesine göre şekillenmiştir.

Geleneksel yapı, obaların ağırlıklı olarak erkek soyundan gelen bireylerin kontrolüne ve kullanımına tahsis etmiştir. Kadınlar, evlilik yoluyla (gelin olarak) obaya dâhil olabilirken, erkeklerin buraya damat olarak gelmesi kurulu düzen için bir tehdit olarak algılanmaktadır. Bir damadın obaya gelmesi, bu kapalı mülkiyet sistemine dışarıdan bir müdahale olarak görülür.

3.Aynı obayı kuran farklı köylerin obayı kullanma ve mülkiyet durumu

Obaları kuran ilk nüfusun belirli köylerden gelmesi nedeniyle, bu köylerin sakinleri obayı kendilerinin addetmektedir. Obaların ilk kurulma sürecinde birçok köy rol almış ise aynı obayı bu köylerden kişiler kullanabilmektedir. Örneğin, Şıh obasının kurulmasında Barça, Çakırlı, Sarvan, Güveç ve Güney köylerinde ikamet eden kişiler rol oynamıştır. Bu durum, aynı köyden kişilerin kendi akraba ve köylüleri ile birlikte zamanla obaya göç etmesi ile günümüze kadar devam etmiştir. Bu nedenle oba halkı başka köyden kişilerin kendi obaları içerisinde mülk edinmesini ve yaylacılık yapmasını hoş karşılamamaktadır. Bir katılımcı (K6), obalarındaki mülkiyet durumunu şu sözleri ile ifade etmektedir:

“Obamıza Yağmurca ve Çağlayan köyünden kişiler yerleşebiliyor. Başka köyden olursa yerleşemiyor. Başka ilde yaşamış sonradan köye yerleşmiş kişiler de bu obaya gelebilir. Obaya ait köydenyse gelebilir. Zaten obaya gelenlerin geçmişi de hep burada geçmiştir. Aile büyüklerimiz bu obada yaylacılık yapmış. Şu anki evimizin olduğu yer eski yıllarda annemin eski evinin yeriymiş. Biz de evi tadilat yaptırarak büyüttük ve yerleştik. Aileden ev kalmasa da gelip ev yaptırabilirdik.”

“Yabancı köyden olma”, oba topluluğunun kendi sınırlarını çizmekte kullanılan bir araçtır. Bu sınır, sadece coğrafi değil, aynı zamanda sosyal ve kan bağına dayalıdır. Yaylacılar, obalarında her yıl yaylacılık yapan aileleri uzaktan veya yakından tanımaktadır. Yabancı kişinin gelmesi durumunda ise oba içerisinde sağladıkları huzur ve düzenin bozulacağı, kendilerine ve hayvanlarına zarar gelebileceğini düşünen yabancı kişilerin gelmesine karşı çıkılmakta ve “Zengin fakir ayrımı olmaz ama ikametgâh ayrımı yapılır (K7) denilmektedir. Bu durum Göbel ve Yağmurca obasında yaylacılık yapan (K7) ve (K8) tarafından şöyle ifade edilmektedir:

“Obada tanımadığın yabancı kişi olduğu zaman yani tanımadığın biri geldi bu obaya yerleşti diyelim sen o adamı tanımayınca o kişiye mesafe konulur. Ama tanıdığın bildiğin kişi ise seninle ne sıkıntısı olacak. Yabancı olursa hırsızlık vs. olayları olur. Çünkü tanıımıyorsun bilmiyorsun. Bu adamı tanıımıyorsun sonuçta. Hırsız mı? Eşkiya mı? Terörist mi? Bunlar bilinse sıkıntı olmaz. Bana göre herkes gelsin. Bu obada her iki köyden insanlar var ama herkes birbirini tanır. Üstelik herkes birbiri ile akrabadır. Günümüzde insanlar yabancı ile evleniyor. Eskiden köy içinde evlilikler olurdu. O yüzden herkes birbirini tanıdığı için kendisine zarar gelmeyeceğini bilir. Ben şimdi kapımı kapatıp gideceğim. Başka tanımadığım adam geldi şuraya ev yaptırdı diyelim. Ben yokken gelip burada bana ait bir şeyleri alıp gidebilir.”

4. Yerli ve yabancıların yaylalarda ev yaptırabilmesine dair kurallar

Ülkemizde, 4342 sayılı Mera Kanunu’na göre mera, yaylak ve kışlakların kullanımı ve yaylacıların imar mevzuatına göre neler yaptırabileceği belirlenmiştir. 4342 sayılı Mera Kanunu’nun 4. maddesine göre; Mera, yaylak ve kışlakların kullanma hakkı bir veya birden çok köy veya belediyeye aittir. Bu yerler Devletin hüküm ve tasarrufu altındadır. Komisyonun henüz görevine başlamadığı yerlerde, evvelce çeşitli kanunlar uyarınca yapılmış olan tahsislere ve teessüs etmiş teamüllere göre; mera, yaylak ve kışlakların köy veya belediye halkı tarafından kullanılmasına devam olunur. Mera, yaylak ve

kışlaklar; özel mülkiyete geçirilemez, amacı dışında kullanılamaz, zaman aşımı uygulanamaz, sınırları daraltılamaz. Ancak, kullanım hakkı kiralanabilir. Kiralama ilkeleri yönetmelikle belirlenir. Madde 20 - Yaylak ve kışlaklarda, 442 sayılı Köy Kanununda öngörülen inşaatlar ile valiliklerden izin alınmak suretiyle imar mevzuatına göre yapılacak kullanma amacına uygun mandıra, suluk, sundurma ve süreklilik göstermeyen barınak ve ağıllar ile Turizm Bakanlığının talebi üzerine turizme açılması uygun görülen bölgelerde ahşap yapılar dışında, ev, ahır ve benzeri inşaatlar yapılamaz. Bu yerler aynı zamanda özel mülkiyete geçirilemeyeceği gibi amaç dışı kullanılamayan, zaman aşımı uygulanmayan ve sınırların daraltılması yasak olan yerlerdir.

Yasal mevzuatın yanı sıra, geleneksel yaylacılıktaki yazılı olmayan kurallara göre obalarda ev yapmak isteyenlerin önce oba sakinlerinden izin alması ve yayla halkı tarafından kabul görmesi gerekmektedir. Çünkü inşa edilecek yeni bir ev, sadece bir bina değil, aynı zamanda o binada yaşayacak ailenin yaylacılığın dinamiklerine, karar alma süreçlerine ve doğal çevrenin paylaşımına dâhil olması anlamına gelmektedir. Yaylacılar geleneksel kuralları ile huzur ve düzeni bozma ihtimali nedeniyle kontrol edemeyeceği kişilerin kendi aralarına katılımını istememekte, obalarda nüfus ve yapılaşmayı kontrol altında tutarak doğal kaynakların sürdürülebilirliğini korumaya çalışmaktadır.

Geleneksel kuralların yaptırım gücü olmadığında, devletin resmi otoritesi ve yasalarına başvurulmaktadır. Yaylacıların rızasını almayarak yabancı veya kendi köylerinden yaylacıların ev yaptırmaları durumunda yaylacılar arasında şikâyetler olmakta ve ev sahipleri resmî kurumlara bildirilerek evlerin yapımı engellenmektedir. Yağmurca obasında yeni konutların yapılmasında yaşanan sorunlar, meskenlerin çok katlı olmasından kaynaklanmaktadır. Yaylacılar obalarında büyük veya çok katlı evlere karşı olmakta ve bu nedenle inşa edilen evleri ihbar etmektedir. Şih obasından geleneksel yaylacılık faaliyetini sürdüren bir katılımcı (K9) bu durumu şöyle açıklamaktadır:

“Burada çok yerden adam var. Sarvan’dan, Güveç’ten, Güneyköy’den. Her taraftan adam var ama diyelim ki ben arkadaşımı getirmişim, komşumu getirmişim ama önce çevreye sorulur. Getirebilir miyiz, diye. Yoksa izin verilmez. Diyelim ki bu adam beni buraya getirmek istedi ama buradakiler buna razı olmuyorsa benim buraya gelme şansım yok. Burada çoğunluğun razı olması şart. Ben buraya mesela arkadaşımı getirsem belki komşum bu

kişiden rahatsız olacak, hesap soracak. Ama bunun ilerisi de belli değil izin verilse bile... . Kira ücreti var. Bu kira ücretini ödeyenler bile buranın halkının rızasını alıp öyle gelebilir. Burada istemedikleri kişilerin evlerini şikâyet edip yıktırıyorlar. Ben mesela burada yakınımda istemediğim yabancı kişileri istemem. Yakınıma yaklaştırmam. Çünkü yarının ne olacağı belli olmaz.”

Yaylacılar, yapıların doğaya uyumlu, taşınabilir ve kendi yaylacılıklarını engellemeyecek şekilde olmasını istemektedir. Hayvanı olan yaylacıların yaptırmış oldukları yeni konutlar, ihbar veya şikâyet edilse dahi, devletin izni doğrultusunda ve hayvan sayısı gibi geleneksel yaylacılığın sürdürülmesi göz önünde bulundurularak bu evlerin kullanımına izin verildiği de olmaktadır. Resmi izinlerdeki şartlar ile yaylacıların geleneksel yayla kullanımındaki beklenti ve taleplerinin aynı doğrultuda olduğu anlaşılmaktadır. Şıh obasındaki katılımcılardan birinin (K10) bu durum hakkındaki görüşleri şöyledir:

“Devlet kanunen zaten ev yapımını yasakladı. Sen kendi başına gelsen obada ev yaptıramazsın. Şuanda obada ev yapımı biraz sıkıntı. Seni komşun istemeyince ya da biz istemezsek sıkıntı oluyor. Kadın veya erkek ayrımı yok. Gelişi güzel herkes ev yaptıramaz. Evi yıkılan da var. Bir ev yıkıldı, bir evin yıkımı da ertelendi. Bunlar tabi şikâyet üzerine oluyor. Yabancı isen istemezler obada. İstersen obaya ait köylerden biri ol yine de gelişi güzel ev yaptıramazsın. Mesela senin babanın 60 sene önceden obada evi var. Ev yıkıldı dağıldı. Senin gelip oraya evi tekrar yaptırma şansın yok. Ev yaptıрман için senin yanında duracak birilerinin olması lazım. Üç dört kişi bu ev yapılırsın derse olur. Valilikten izin olsa gelse ben istemezsem o kişi evi yaptıramaz”

Göbel obasından bir katılımcı (K11) yeni konut yapımında yaşamış olduğu sorun hakkında şu ifadelerle yer vermektedir:

“Burada yaptırdığımız ev için bir yıkım kararı çıktı. Biz yer olarak burayı beğendik buraya yaptırmak istedik. Ama biz hayvancılık yaptığımız ve hayvan sayımızın da fazla olmasından dolayı yıkım gerçekleşmedi. Yıkım kararının çıkmasının nedeni çevreden bazı kişilerin şikâyet etmesiydi.”

Şikâyetler nedeni ile resmî kuruluşlardan obalara denetime gelen yetkililerin, hayvancılık ile uğraşan yaylacıların konutlarına müdahale etmediği sonucuna varılmaktadır. Ancak yaylalarda sayfiye amaçlı yaylacılık yapan yaylacılar için aynı durum söz konusu değildir. Sayfiye yaylacıların,

yaz aylarının sıcak havasından kaçmak ve kendilerine dinlenmek amaçlı yaptırdıkları konutlar, şikâyet edilmesi üzerine denetlenerek yıkılmaktadır.

Kümbet yaylasındaki obalarda mülkiyet edinmede öne çıkan bir diğer durum ise konutların alınıp satılması veya kiralanmasından kaynaklanan sorunlardır. Yaylacılar, başka köyden gelen yaylacılar tarafından ya da kendilerinden izin almadan gelen yaylacıların, obalarda konut satın alması veya kiralamasıyla obalara yerleşmeleri ve toplumsal yapının yabancılaşmasını istememektedir. Konutların kiralanması veya satılması gizli tutulmaktadır. Konut sahipleri, yaylacıların obalarda bu duruma karşı olduklarını bildikleri için kendisinin yaşadığını ve yanında misafirin de olduğunu söyleyerek olabilecek tepkilere karşı önlem almaya çalışmaktadır. Şih (K3) ve Göbel obasından (K12) bu durum hakkındaki görüşünü:

“Buraya gelenler önce 1 yıllık diye geliyorlar. Ev kiralyorlar daha sonraki yıllar ev yaptırmaya başlıyorlar. Burada yabancıya da ev satıyorlar. Bu çok iyi karşılanmıyor.” “Evleri şaibeli olarak başkaları arasında da devir edip de kullanılabilir. Buralı gelip burada ev yapıyor kendi adına. Başkası gelip yabancı biri kalabiliyor bazen gizli kaçak. Sorsan biz yaşıyoruz diyorlar. Burada böyle buna örnek birkaç ev var. Çünkü başka obadan gelip de burada ev alamazsın” şeklindedir.

5.Yaylacılığın sürekliliği kuralı

Obalarda geleneksel yaylacılığı düzenleyen yazılı olmayan kurallardan bir diğeri, yaylacıların mülkiyet veya kullanım hakkına sahip olduğu obaya ardışık olarak her yıl gitme şartının olmasıdır. Yaylacıların, obalardaki haklarının sürekliliği her yaz obalarında yaylacılık yapmalarına bağlıdır. Çünkü bu durumda, sürekli kullanılmayan obalar üzerinde yaylacılar nezdinde hak iddiası zayıflamaktadır. Yaylacıların kurallara uymada sorumluluk üstlenmesi beklenmekte, aksi takdirde yaylacıların uzun süre kendi köylerinin obalarına gelmemeleri durumunda obadaki barınma haklarını kaybetmektedir. Yaylacılığa ara verenler tekrar yaylacılık için obalara göç ettiklerinde obadaki halk tarafından tepkiyle karşılanmakta ve şikâyet edilerek barınmaları engellenmeye çalışılmaktadır. Barınma ve mülkiyet hakkını korumak, kişinin yaylacılığını devamlı olarak gerçekleştirmesine bağlıdır. Çayırli obasından bir katılımcı (K13) bu durumla alakalı yaşadığı sorunu şöyle anlatmaktadır:

“Yabancı kişileri obada istemezler. Benim kayınvalidem vefat edince biz 15 yıl obaya gelemedik. Biz gelmeyince komşular bizi obada dışladı. Siz

sonradan geldiniz dediler. Ama artık yaylalar hazine arazisi olunca kimse kimseye rahatsızlık veremiyor. Evimiz başka yerdeydi obada. Sonradan gelince bizi istemediler obada. Oba halkından bazı kişiler bizim için bu insanlar kötü değiller deyip bir şekilde şu anki olduğumuz yere başka ev yaptırdık. Bize onlar ev yeri gösterdi biz de oraya yaptık evimizi. Biz buradaki evi yaparken devlet memurları geldi. Yeşil alana ev yaptığımız için. Ben yaylaya hayvanlarım için geldim. Köyde hayvanlarımı otlatmaya alanım yok zorluk yaşıyorum. Meğerse hakkımızda şikâyet varmış, memurlar onun için denetime gelmiş. Bana memur; teyze sizi şikâyet edenler olduğu sürece siz her gün rahatsız olursunuz dedi. Ben kimseyi rahatsız etmem. Onlar da beni etmesin! Bana yeşil alana değil de taşlık alana ev yapmam gerektiği söylediler. Hayvanlarım olduğu için barınabildim ben. Zaten de hayvanlarım olduğu için geliyorum. Yıkılan evler de oldu. Hepsi ihbar ve şikâyet üzerine oldu.”

Her yıl yaylacılık yapma şartı ile obalardaki sosyokültürel düzen ve yaylalara aidiyet yeniden pekişmektedir. Obalara düzenli gitmemek ise obaların kullanımı, yabancıların yerleşmesine karşı ortak mücadelenin zayıflaması, çevrenin temizliği ve altyapısının ihmal edilmesi gibi riskleri doğurmaktadır.

Sonuç

Geleneksel yaylacılığın sürdürülmesinde, modern hukukun yanı sıra kuşaklar boyu aktararak gelen yazılı olmayan kuralların kontrol gücü bulunmaktadır. Yaylalarda barınma olanakları ve otlakları koruyarak bunlardan eşit yararlanma isteği geleneksel yaylacılığın sürdürülebilirliği için önemlidir. Bu bakımdan yaylaları güvenli şekilde kullanmaya devam edebilmek için yazılı olmayan kuralların herkesçe bilinip uygulanması gerekli görülmektedir. Yazılı olmayan kurallar ile yaylacılar arasında bir öz denetim mekanizması oluşturulmaktadır.

Giresun ilindeki obalarda tespit edilen yazılı olmayan kuralların temelinde, doğal ortamlardan istifade eden yaylacılar arasında sömürücü tutumu kontrol etmek, ortak kaynak kullanımında eşitliği temin etmek ve yaşam alanının güvenliğini sağlama amacı bulunmaktadır. Yaylacılıktaki yazılı olmayan kurallar içinde; yaylalarda ev yapma, otlakların kullanımı, kadınların medeni durumuna göre yaylacılık yapacağı obanın belirlenmesine dair kurallar ön plana çıkmaktadır. Yaylacılar arasında anlaşmazlıklardan ötürü yaşanan

şikâyetler ve evlerin yakılması gibi durumlar yazılı olmayan kurallardan taviz verilmek istenmediğini göstermektedir.

Obaların kullanım düzeninin sürdürülmesinde kadınların belirleyici ve etkili bir konumda olduğu görülmüştür. Yaylacılıkta kadını konumlandıran önemli bir unsur, evlilik yoluyla değişen yaşanan yerin yaylacılık yapmayı belirlemesidir. Kadının yaylacılığı sürdürmesinde, evlilik yoluyla yaşadığı yerden istifade etmesi şeklinde, yaylalardan eşit kullanımı sağlanmak istenmektedir. Geleneksel yaylacılıkta hak sahipliği, hangi yaylada barınılıp yaylacılık yapılabileceği erkekler bakımından daha sabittir. Özellikle yayla yaşamının günlük işleyişi, kaynak yönetimi ve sosyal organizasyon gibi alanlarda kadınlar etkin karar verici aktörler olarak hareket etmektedir.

KAYNAKLAR

- Albayrak, L. ve Yılmaz, C. (2022). Artvin Yaylacılık Kültüründe Kadının Yeri ve Yerel Ekolojik Bilgi. *Türk Dünyası Araştırmaları* 130, no. 257, 383-406. <https://doi.org/10.55773/tda.1050296>.
- Altıntaş, C. (2023). *Kümbet Yaylası Örneğinde Kırsal Soylulaştırma*, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Aydınözü, D. ve Solmaz, F. (2003) “Doğu Karadeniz Bölümü Yaylacılık Faaliyetlerine Bir Örnek: Giresun Kümbet Yaylası”, *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 23, Sayı 3, 55-69.
- Baur, I., and C. R. Binder (2013). Adapting to socioeconomic developments by changing rules in the governance of common property pastures in the Swiss Alps. *Ecology and Society* 18(4): 60. <http://dx.doi.org/10.5751/ES-05689-180460>
- Bayram, N. (2001) *Turizm Coğrafyası Açısından bir Araştırma: Kümbet Yaylası*. Atatürk Üniv. Sosyal Bil. Enst. (Basılmamış yüksek lisans tezi), Erzurum.
- Bekdemir, Ü. ve Özdemir, Ü. (2002). Doğu Karadeniz Bölümünde gelişmekte olan yayla turizmi merkezlerine bir örnek: Bektaş Yaylası, *Doğu Coğrafya Dergisi*, 7, 7-35.
- Demir, A. (2019). *Mufassal Türk Hukuk Tarihi*. Astana Yayınları.
- Devine, T. M. (1994). *Clanship to Crofters' War: The social transformation of the scottish highlands*. Manchester University Press.
- Doğanay, H., (1989). *Ordu'da Bazı Oba-Yayla Yerleşmeleri ve Yaylacılık*. Coğrafya Makaleleri. Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Yayınları No:55, Erzurum.

- Ecevit, M. (1994). Tarımda kadının toplumsal konumu: bazı kavramsal ilişkiler. *Amme İdaresi Dergisi*, 27(2), 89-106.
- Ekinci, İ. (2019) “On Dokuzuncu Yüzyılda Doğu Karadeniz’de (Gümüşhane-Trabzon) Yayla Anlaşmazlıkları ve Düşündürdükleri”, *Karadeniz İncelemeleri Dergisi*, Sayı: 26/Bahar, 311-346.
- Emiroğlu, M. (1977) *Bolu’da Yaylalar ve Yaylacılık*, Ankara Üniv. D.T.C.F, Yay. No: 272, Ankara.
- FAO (2022). Mountain Women Of The World – Challenges, Resilience And Collective Power. Rome. <https://doi.org/10.4060/cc3328en>
- Gelber, M. G. (2019). Gender and society in the New Guinea Highlands: An anthropological perspective on antagonism toward women. *Routledge*.
- Göktürk, İ. (2022). *Türk kültür tarihi üzerine yazılar*, İksad yayınevi, Ankara
- İzgi, Ö. (1987). *Uygurların Siyasi ve Kültürel Tarihi (Hukuk Vesikalarına Göre)*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara
- Karaman, O. (2019) “19. Yüzyılda Osmanlı Devleti’nde Yaylalardaki Anlaşmazlıklar İle İlgili Örnekler”, *Uluslararası Yaylacılık ve Yayla Kültürü Sempozyumu, Bildiriler Kitabı*, (Ed. M. Cin – N. Kuruca), Giresun, 42-50.
- Kaya, M. ve Yılmaz, C. (2018). Kültür coğrafyası ve kültürel miras açısından Doğu Karadeniz’de otçu göçü geleneği ve kadirga otçu şenlikleri. *Türk Coğrafya Dergisi* (71), 69-79. DOI:10.17211/tcd.454455.
- Kreutzmann, H. (2004). Pastoral practices and their transformation in the North-Western Karakoram. *Nomadic Peoples*, 8(2), 54-88.
- Kuruca, N., ve Ak, M. (2019). *Doğu Karadeniz Bölgesinde Konargöçer Hayata Dair Uygulamalar: Giresun Örneği*. UKDA (A. Haluk Dursun Anısına) Uluslararası Türk Kültürü Sempozyumu, Dil-Tarih-Coğrafya, Giresun, 778-793.
- Leneman, L. (1998). *Living in Atholl: A social history of the Estates, 1685-1785*. Edinburgh University Press.
- Sezer, İ. (2015). Doğu Karadeniz’de gelişme potansiyeli yüksek bir yayla turizm merkezi: Kulakkaya yaylası. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 20(34), 89-114.
- Şenol, E. (2020). Logolarda Kullanılan Figürlerin Coğrafi Analizi: Giresun İli, İlçe Belediyeleri Örneği. *Turkish Studies-Social Sciences*, 15(4), 2141-2169
- Tanoğlu, A. (1954) “İşkân Coğrafyası: Esas Fikirler, Problemler ve Metod”, *İstanbul Üniv. Türkiyat Enstitüsü Mecmuası*, c. 11, Sayı: 27, İstanbul, 1-32.
- Tellioglu, İ. (2004). *Osmanlı Hâkimiyetine Kadar Doğu Karadeniz’de Türkler*, Serander Yayınları, Trabzon.
- Tunçdilek, N. (1964) “Türkiye’de Yaylalar ve Yaylacılık”, *İ.Ü. Coğ. Enst. Dergisi*, Sayı: 14, 15-28

Uprety, L. P. (2005). Cultural Ecology Of The Highland Communities: Some Anthropological Observations From Eastern Nepal. *Dhaulagiri Journal Of Sociology And Anthropology*, 1, 1-32.

Yılmaz, C. (2019) “Türkiye Kırsal Yerleşme Coğrafyası Literatürü”, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, Cilt 17, Sayı 34, 519-560.

Zaman, M., Şahin, F. ve Bayram, N. (2007) “Doğu Karadeniz’de Alternatif Bir Turizm Merkezi: Kümbet Yaylası”. *Doğu Coğrafya Dergisi*, Sayı 17, 33-63.

URL- 1: <https://www.fao.org/mountain-partnership/news/news-detail/en/c/1679098/>

URL- 2: <https://www.fao.org/4/v2715e/v2715e00.htm>

Kaynak kişiler:

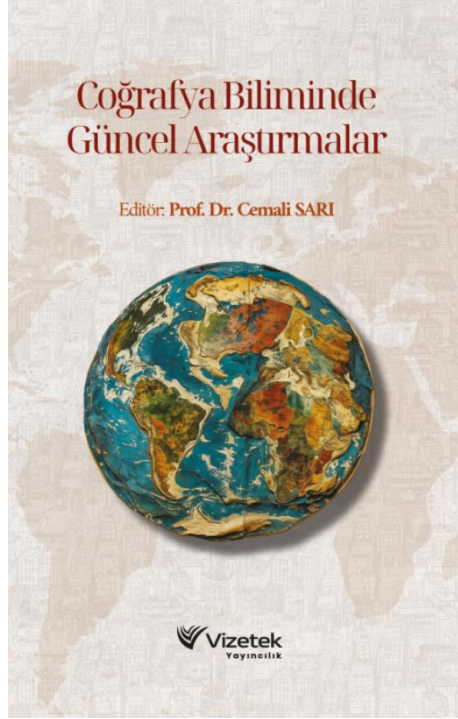
- K1: Halil Devrim, Giresun/ Merkez, 46 yaşında, şoför
- K2: Gülseren Hanım, Giresun/ Dereli, 54 yaşında, ev hanımı
- K3: Gülsüm Aksu, Giresun/ Merkez, 41 yaşında, ev hanımı
- K4: Bahtiyar Türk, Giresun/ Merkez, 65 yaşında, emekli
- K5: Zeynep Bay, Giresun/ Merkez, 55 yaşında, ev hanımı
- K6: Bekir Çalcalıoğlu, Giresun/ Dereli, 65 yaşında, emekli
- K7: Orhan Türk, Giresun/ Merkez, 58 yaşında, serbest meslek
- K8: Sabri Şener, Giresun/ Merkez, 67 yaşında, emekli
- K9: Aynur Soy, Giresun/ Dereli, 44 yaşında, ev hanımı
- K10: Salim Şener, Giresun/ Merkez, 65 yaşında, çiftçi
- K11: Altın Keşoğlu, Giresun/ Dereli, 45 yaşında, ev hanımı
- K12: Müşerref Tutkun, Giresun/ Merkez, 90 yaşında, emekli
- K13: Hatice Topal, Giresun/ Dereli, 71 yaşında, ev hanımı

Yazar katkıları:

Hatice Türkeri: *Bulguların elde edilmesi ve değerlendirilmesi*

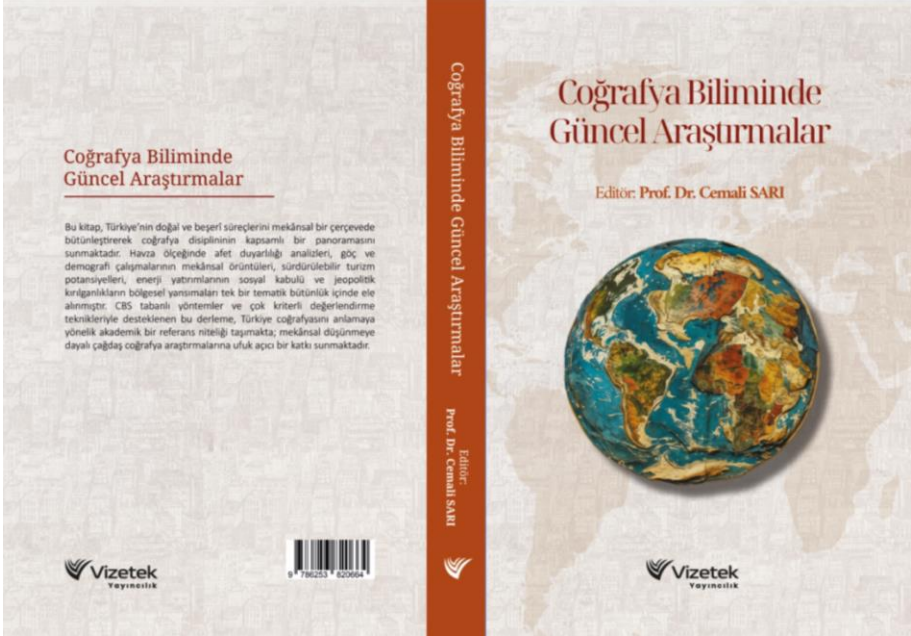
Leman Albayrak: *Giriş ve literatür taraması*

Cevdet Yılmaz: *Arazi gözlemleri, harita ve coğrafi bakış açısı.*

REFERANS / KAYNAK GÖSTERİMİ İÇİN:

TÜRKERİ, H. – ALBAYRAK, L. – YILMAZ, C. (2025) “Yaylalarda Mülkiyet Sorunu ve Yazılı Olmayan Kurallar; Kümbet Yaylası (Giresun) Örneği / Property Problems and Unwritten Rules in The Highlands; The Example of Kümbet Plateau (Giresun), **Coğrafya Biliminde Güncel Araştırmalar**, (Ed. Prof. Dr. Cemali Sarı), Vizetek Yayıncılık, Ankara, (337-357).

COĞRAFYA BİLİMİNDE GÜNCEL ARAŞTIRMALAR

Editör

Prof. Dr. Cemali SARI

Yazarlar

Ekrem MUTLU - Mehmet Akif CEYLAN - Muazzez HARUNOĞULLARI - Mustafa Erkan FİDAN -Taner KILIÇ
Fatih AYHAN - Halil HADİMLİ - Evren ATİŞ - Gülşen AYHAN - Mustafa EĞİLMEZ - Şerife BİLİNİR
Zekeriya KONURHAN - Mahsum BOZDOĞAN - Aslı SERPEN - Mustafa YEL Aleyna KARAÇİMEN
Barancan GÜNSAN - Berke BURMABİYİK - Cevdet YILMAZ - Cihan BAYRAKDAR - Eren ŞENOL
Ergin CANPOLAT - Furkan GENİŞYÜREK - Gülan GÜNGÖR - Hatice TÜRKERİ - Leman ALBAYRAK
Mehmet Tahsin ŞAHİN - Muhammed ISICAK - Mutlu YILMAZ - Sema ÖZEN BAYRAKTAR - Seçkin ÇAKMAK
Sümeyra GÜDER - Tuncer DEMİR - Z. Emir TAŞKIN

ISBN: 978-625-382-066-4

E-ISBN: 978-625-382-067-1

DOI: 10.54637/vizetek.9786253820671

Copyright © Vizetek

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Vizetek Yayıncılık Sanayi ve Ticaret Limited Şirketine aittir. Vizetek Yayıncılık'ın izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı, elektronik, mekanik, fotokopi, manyetik, kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Sayın okuyucularımız, bandrolsüz yayınları satın almamanızı diliyoruz. Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazar(lar)ına aittir.

Yayın Tasarımcısı / Koordinatörü: Seda AYGÜN

Kapak Tasarımı: Ahmet TUNÇDEMİR

Dizgi & Mizanpaj: Zeynep ERTUĞRUL

Yayın Tarihi: Aralık, 2025

 Vizetek
Yayıncılık

Seyranbağları Mah. İncesu Cad. 10/2 Çankaya/ANKARA

Tel.: (0312) 482 00 11

Web: www.vizetek.com.tr

E-mail: vizetkeyayincilik@gmail.com

Yayıncı Sertifika No: 41575

Bölümler ve Yazarlar

- Editör** Prof. Dr. Cemali SARI
- 1. Bölüm** Küresel İklim Değişikliği, Şehirlerin Kırılganlığı ve Sel Olayları: Akdeniz Havzası ve Türkiye Özelinde Bir İnceleme (Global Climate Change, Urban Vulnerability and Flood Events: An Assessment in the Context of the Mediterranean Basin and Türkiye)
Tuncer DEMİR, Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Coğrafya Bölümü ORCID: 0000-0003-2740-7268
Seçkin ÇAKMAK, Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Coğrafya Bölümü ORCID: 0000-0001-8546-6608
- 2. Bölüm** Türkiye’de Afet Risk Yönetiminin Gelişimi, Ulusal ve Yerel Bağlamda Afet Yönetim Planları (The Development of Disaster Risk Management in Turkey: Disaster Management Plans in National and Local Contexts)
Sema ÖZEN BAYRAKTAR, Afyon Kocatepe Üniversitesi/
Coğrafya Bölümü ORCID: 0000-0002-0239-3982
- 3. Bölüm** CBS ve AHP Yöntemi Yardımıyla Taşkın Risk Analizi: Devrekâni Çayı Havzası Örneği (Flood Risk Analysis Using GIS and AHP Method: A Case Study of the Devrekâni River Basin)
Prof. Dr. Ekrem MUTLU, Kastamonu Üniversitesi,
ORCID: 0000-0002-6000-245X
Barancan GÜNSAN, Kastamonu Üniversitesi,
ORCID: 0009-0003-9361-3841
- 4. Bölüm** CBS Tabanlı İkona Modeli Kullanılarak Büyükkara Çayı Barajı Havzası (Hatay)’nda Erozyon Duyarlılığının Belirlenmesi (Assessment of the Sustainable Ecotourism Potential of Lake Eğri (Geyik Mountains, Antalya) Using Multi-Criteria Decision Analysis)
Ergin CANPOLAT, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, ORCID: 0000-0003-2123-3551
Doktora Öğrencisi Mahsum BOZDOĞAN, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya ABD, İstanbul, Türkiye,
ORCID: 0000-0001-6624-4188

Bölümler ve Yazarlar

5. Bölüm Geçmişten Günümüze Türkiye Ormancılık Politikaları (1923-2024)
(Forestry Policies in Turkey from Past to Present: 1923-2024)
Seçkin ÇAKMAK, Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü, ORCID: 0000-0001-8546-6608
Tuncer DEMİR, Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü, ORCID: 0000-0003-2740-7268
6. Bölüm Türkiye'nin Kalkınma Planlarında Göç Olgusu: Coğrafi Bir Değerlendirme (1963 – 2028)
(Migration in Turkey's Development Plans: A Geographical Assesment (1963 – 2028))
Doç. Dr. Fatih AYHAN, Afyon Kocatepe Üniversitesi, ORCID: 0000-0003-0922-6586
7. Bölüm Rusya – Ukrayna Savaş Sonrası Zorunlu Göçün Yerel Halk Üzerindeki Etkisi: Antalya / Muratpaşa Örneği
(The Impact of Forced Migration Following the Russia-Ukraine War on the Local Population: The Case Of Antalya / Muratpaşa)
Muhammed ISICAK, Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, ORCID: 0009-0008-4920-8263
Mehmet Tahsin ŞAHİN, Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, ORCID: 0000-0003-1012-6814
Furkan GENİŞYÜREK, Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, ORCID: 0000-0002-8098-1763
8. Bölüm Türkiye'de Yükseköğretim Mezunu Nüfusun Zamansal ve Mekânsal Analizi (1950 – 2024) (Temporal and Spatial Analysis of Higher Education Graduate Population in Türkiye (1950 – 2024))
Eren ŞENOL, Giresun Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, ORCID: 0000-0003-2510-8491
9. Bölüm Mekansal Bir Yaklaşımla Türkiye'de Evlilikler: 2000 – 2024 İllerin Genel Görünümü (Marriages in Turkey from a Spatial Perspective: A General Overview of Provinces between 2000 and 2024)
Doç. Dr. Fatih AYHAN, Afyon Kocatepe Üniversitesi, ORCID: 0000-0003-0922-6586
Sümeyra GÜDER, Afyon Kocatepe Üniversitesi, ORCID: 0009-0009-9390-4167

10. Bölüm Orta Doğu'nun Jeopolitik Kırılganlığı: Siyasi Coğrafya Bağlamında Tarihsel Süreçte İsrail'in Saldırgan Politikaları ve Bölgesel Etkileri (Geopolitical Fragility in the Middle East: Israel's Aggressive Policies in Historical Perspective and Their Regional Implications within the Context of Political Geography)
Dr. Öğretim Üyesi Evren ATIŞ, Kastamonu Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Coğrafya Bölümü,
ORCID: 0000-0002-5686-3169
Mustafa EĞİLMEZ, Dr. Öğretim Üyesi, Kastamonu Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Tarih Bölümü,
ORCID: 0000-0003-1135-2928
Berke BURMABİYİK, Yüksek Lisans Öğrencisi, Kastamonu Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Coğrafya Bölümü,
ORCID: 0009-0008-0474-3190
11. Bölüm Buğday/ Buğday Ürünleri Üretim ve Ticaretinde Türkiye'nin Küresel Konumu (Turkey's Global Position in Wheat/Wheat Products Production and Trade)
Prof. Dr. Muazzez HARUNOĞULLARI, Kilis 7 Aralık Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Coğrafya Bölümü,
ORCID: 0000-0001-9515-7833
Dr. Öğr. Üyesi Gülsen AYHAN, Kilis 7 Aralık Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Coğrafya Bölümü,
ORCID: 0000-0001-5713-1421
12. Bölüm Rüzgar Enerjisi Yatırımları ve Sosyal Kabul Kavramı (Wind Energy Investments and the Concept of Social Acceptance)
Z.Emir TAŞKIN, Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Coğrafya Bölümü, **ORCID:** 0000-0002-0476-9891
Mutlu YILMAZ, Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Coğrafya Bölümü, **ORCID:** 0000-0001-8914-1165

13. Bölüm Covid-19 Pandemisinin Konaklama Sektörü Üzerine Etkisi: Antalya/ Muratpaşa Örneği (The Impact Of The Covid-19 Pandemic On The Accommodation Sector: The Case Of Antalya/ Muratpaşa)
Aleyna KARAÇİMEN, Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, ORCID: 0009-0007-6629-3319
Mehmet Tahsin ŞAHİN, Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, ORCID: 0000-0003-1012-6814
Furkan GENİŞYÜREK, Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, ORCID: 0000-0002-8098-1763
14. Bölüm Silifke (Mersin) İlçesinde Yörük Kültürünün İzleri ve Coğrafi Açından Değerlendirilmesi (Traces of Yoruk Culture and Analysis of Geographic in Silifke Town (Mersin))
Doç. Dr. Halil HADİMLİ, Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü, ORCID: 0000-0002-0871-5591
MEB Coğrafya Öğretmeni Mustafa YEL, ORCID: 0009-0002-2319-7582
15. Bölüm Yaylalarda Mülkiyet Sorunu ve Yazılı Olmayan Kurallar; Kümbet Yaylası (Giresun) Örneği (Property Problems and Unwritten Rules in the Highlands; The Example of Kümbet Plateau (Giresun))
Hatice TÜRKERİ, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, ORCID: 0009-0001-9889-6903
Leman ALBAYRAK, Ardahan Üniversitesi, İnsani Bilimler ve Edebiyat Fakültesi, ORCID: 0000-0001-6944-3852
Cevdet YILMAZ, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, ORCID: 0000-0003-0430-619X,

16. Bölüm Eğri Göl'ün (Geyik Dağları, Antalya) Sürdürülebilir Ekoturizm Potansiyelinin Çok Kriterli Karar Analizi İle Değerlendirilmesi (Assessment of the Sustainable Ecotourism Potential of Lake Eğri (Geyik Mountains, Antalya) Using Multi-Criteria Decision Analysis)
Gülan GÜNGÖR, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya ABD, İstanbul, ORCID: 0000-0002-1244-3453
Ergin CANPOLAT, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, ORCID: 0000-0003-2123-3551
Mahsum BOZDOĞAN, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya ABD, İstanbul, ORCID: 0000-0001-6624-4188
Cihan BAYRAKDAR, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya ABD, İstanbul, ORCID: 0000-0001-5542-700X
17. Bölüm Uluslararası Düğün Turizminde Türkiye'nin Potansiyeli ve Değerlendirilme İmkânlarına Coğrafi Bir Bakış (A Geographical Perspective on Türkiye's Potential and Opportunities in International Wedding Tourism)
Prof. Dr. Mehmet Akif CEYLAN, Marmara Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Coğrafya Bölümü, ORCID: 0000-0002-1195-7436
Dr. Öğr. Üyesi Zekeriya KONURHAN, Munzur Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, ORCID: 0000-0002-9750-5907
18. Bölüm Bilecik Kent Turizminin Gelişimini Etkileyen Dinamikler: Nitel Bir Değerlendirme (Dynamics Affecting The Development Of Bilecik Urban Tourism: A Qualitative Assessment)
Uzm. Aslı SERPEN, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Bilecik, ORCID: 0009-0003-8746-0957
Prof. Dr. Taner KILIÇ, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Coğrafya Bölümü, Bilecik, Türkiye, ORCID: 0000-0002-1944-8214
Prof. Dr. Mustafa Erkan FİDAN, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Bilecik, ORCID: 0000-0002-6777-927X
19. Bölüm Türkiye'de Tarihi Coğrafya Literatürünün Gelişimi: Bibliyometrik Bir Analiz (The Development of Historical Geography Literature in Turkey: A Bibliometric Analysis)
Dr. Öğr. Üyesi Şerife BİLİNİR, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, ORCID: 0000-0002-7135-3984

ÖN SÖZ

Bu kitap, coğrafya biliminin mekânsal analiz, bölgesel sentez ve insan–çevre etkileşimi ilkeleri doğrultusunda şekillenen araştırma alanlarını kapsamaktadır. Türkiye’nin toplumsal, çevresel, ekonomik ve jeopolitik yapısını çok boyutlu bir bakış açısıyla ele alan bu çalışma; nicel, nitel ve mekânsal analiz yaklaşımlarını bütüncül bir çerçevede bir araya getirerek günümüz coğrafya araştırmalarının metodolojik çeşitliliğini yansıtmaktadır. Kitapta yer alan bölümler, hem doğal süreçlerin (hidrolojik riskler, erozyon duyarlılığı, ekosistem hassasiyeti) hem de beşerî ve ekonomik yapıların (göç, turizm, enerji, tarım, demografi) mekânsal bağlamda nasıl şekillendiğini bilimsel bir yaklaşımla ortaya koymaktadır.

Kitabın ilk bölümleri, Türkiye’de afet risk yönetiminin tarihsel gelişimini ve kurumsal dönüşümünü ele almakta; Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS), Analitik Hiyerarşi Süreci (AHP) ve ICONA modeli gibi mekânsal karar destek yöntemleri aracılığıyla taşkın ve erozyon riskinin mekânsal dağılımını belirlemektedir. Bu çalışmalar, jeomorfolojik birimler, hidrolojik süreçler ve arazi kullanım örüntülerini birlikte değerlendirerek afet riskinin yalnızca fiziksel süreçlerle değil, mekânın kullanım biçimleriyle de doğrudan ilişkili olduğunu göstermekte; coğrafyanın analitik tekniklerinin afet yönetimi ve risk azaltma çalışmalarındaki temel rolünü vurgulamaktadır.

Bir başka bölüm grubu, Türkiye’nin sosyo-demografik dönüşümünü tarihsel bir perspektif içinde incelemektedir. Yükseköğretim mezunu nüfusun zamansal ve mekânsal dağılışı, evlilik yapılarının bölgesel farklılaşması, kalkınma planlarında göç olgusunun ele alınış biçimi ve Rusya–Ukrayna Savaşı sonrasında ortaya çıkan zorunlu göç hareketlerinin yerel toplum üzerindeki etkileri, nüfus coğrafyasının kavramsal ve yöntemsel çerçevesi doğrultusunda analiz edilmektedir. Bu değerlendirmeler, demografik süreçlerin mekânsal heterojenliğini ve sosyo-ekonomik göstergelerle olan karşılıklı etkileşimini bilimsel bir yaklaşımla ortaya koymaktadır.

Ekoturizm, kültürel peyzaj ve kent turizmine odaklanan bölümler; doğal peyzaj karakteri, kültürel kimlik, sürdürülebilirlik ilkeleri ve turizm coğrafyasının kavramsal çerçevesini bir araya getirmektedir. Geyik Dağları’ndaki Eğri Göl ve Büyükkara Çayı Baraj Havzası gibi örnek alanlarda çok kriterli karar analizine dayalı ekoturizm potansiyeli değerlendirmeleri; Bilecik kent turizminin gelişimini yönlendiren dinamikler; uluslararası düğün turizmi ve Yörük kültürü gibi temalar, coğrafyanın kültürel, sosyal ve ekonomik bileşenlerini bütüncül bir yaklaşımla irdelemektedir.

Doğal kaynak yönetimi ve ekonomik coğrafya odaklı bölümler, Türkiye’nin buğday üretimi ve uluslararası ticaretteki konumunu değerlendirmekte;

rüzgâr enerjisi yatırımlarında sosyal kabulün mekânsal boyutlarını tartışmaktadır. Bu çalışmalar, sürdürülebilir kalkınma hedefleri ile mekânsal planlama ilkeleri arasındaki ilişkinin anlaşılmasına önemli katkılar sağlamaktadır. Jeopolitik coğrafya alanına ait bölümler ise Orta Doğu'nun kırılgan güç dengelerini, İsrail'in tarihsel süreçteki politikalarının bölgesel etkilerini ve uluslararası ilişkilerde mekânsal mantığın belirleyiciliğini inceleyerek çatışma coğrafyasına ilişkin kapsamlı bir değerlendirme sunmaktadır.

Son bölümde yer alan Türkiye'de tarihî coğrafya literatürünün bibliyometrik analizi, disiplinin entelektüel gelişimini, tematik yönelimlerini ve akademik üretim ağlarını sistematik bir biçimde ortaya koyarak çalışmaya metodolojik bir derinlik kazandırmaktadır. Bu bölüm, tarihî coğrafya alanındaki kuramsal ve yöntemsel gelişimin nesnel veriler ışığında değerlendirilmesine olanak tanımaktadır.

Bu kitap, coğrafya biliminin temel ilkeleri olan mekânsal düşünme, çok ölçekli analiz, insan-çevre ilişkilerinin bütüncül değerlendirilmesi ve kanıta dayalı araştırma anlayışını merkeze almaktadır. Ele alınan temalar birbirinden farklılık göstermekle birlikte, coğrafyanın açıklayıcı gücü sayesinde ortak bir bilimsel zeminde bütünleşerek Türkiye'nin doğal ve beşerî süreçlerini anlamaya yönelik kapsamlı bir çerçeve sunmaktadır.

Bu doğrultuda, kitabın coğrafya biliminin teorik ve uygulamalı alanlarına katkı sağlayan, yeni araştırmalara yön veren ve mekânsal düşüncenin gelişimini destekleyen bir çalışma olarak değerlendirilmesini temenni ederim.

Editör

Prof. Dr. Cemali SARI

İÇİNDEKİLER

1. BÖLÜM

Küresel İklim Değişikliği, Şehirlerin Kırılganlığı ve Sel Olayları: Akdeniz Havzası ve Türkiye Özelinde Bir İnceleme (Global Climate Change, Urban Vulnerability and Flood Events: An Assessment in the Context of the Mediterranean Basin and Türkiye).....1

*Tuncer DEMİR
Seçkin ÇAKMAK*

2. BÖLÜM

Türkiye'de Afet Risk Yönetiminin Gelişimi, Ulusal ve Yerel Bağlamda Afet Yönetim Planları (The Development of Disaster Risk Management in Turkey: Disaster Management Plans in National and Local Contexts)..... 35

Sema ÖZEN BAYRAKTAR

3. BÖLÜM

CBS ve AHP Yöntemi Yardımıyla Taşkın Risk Analizi: Devrekâni Çayı Havzası Örneği (Flood Risk Analysis Using GIS and AHP Method: A Case Study of the Devrekâni River Basin) 59

*Ekrem MUTLU
Barancan GÜNSAN*

4. BÖLÜM

CBS Tabanlı ICona Modeli Kullanılarak Büyükkara Çayı Barajı Havzası (Hatay)'nda Erozyon Duyarlılığının Belirlenmesi (Assessment of Erosion Susceptibility in the Büyükkara Stream Dam Basin (Hatay) Using the GIS-Based ICONA Model) 69

*Ergin CANPOLAT
Mahsum BOZDOĞAN*

5. BÖLÜM

Geçmişten Günümüze Türkiye Ormancılık Politikaları (1923-2024) (Forestry Policies in Turkey from Past to Present: 1923-2024)..... 99

*Seçkin ÇAKMAK
Tuncer DEMİR*

6. BÖLÜM

Türkiye'nin Kalkınma Planlarında Göç Olgusu: Coğrafi Bir Değerlendirme (1963 – 2028) (Migration in Turkey's Development Plans: A Geographical Assessment (1963 – 2028)).....125

Fatih AYHAN

7. BÖLÜM

Rusya – Ukrayna Savaş Sonrası Zorunlu Göçün Yerel Halk Üzerindeki Etkisi: Antalya / Muratpaşa Örneği (The Impact of Forced Migration Following The Russia-Ukraine War on the Local Population: The Case of Antalya / Muratpaşa).....143

*Muhammed ISICAK
Mehmet Tahsin ŞAHİN
Furkan GENİŞYÜREK*

8. BÖLÜM

Türkiye'de Yükseköğretim Mezunu Nüfusun Zamansal ve Mekânsal Analizi (1950 – 2024) (Temporal and Spatial Analysis of Higher Education Graduate Population in Türkiye (1950 – 2024)).....159

Eren ŞENOL

9. BÖLÜM

Mekansal Bir Yaklaşımla Türkiye'de Evlilikler: 2000 – 2024 İllerin Genel Görünümü (Marriages in Turkey from a Spatial Perspective: A General Overview of Provinces between 2000 and 2024).....195

*Fatih AYHAN
Sümeyra GÜDER*

10. BÖLÜM

Orta Doğu'nun Jeopolitik Kırılganlığı: Siyasi Coğrafya Bağlamında Tarihsel Süreçte İsrail'in Saldırgan Politikaları ve Bölgesel Etkileri (Geopolitical Fragility in the Middle East: Israel's Aggressive Policies in Historical Perspective and Their Regional Implications within the Context of Political Geography).....215

*Evren ATİŞ
Mustafa EĞİLMEZ
Berke BURMABİYİK*

11. BÖLÜM

Buğday/ Buğday Ürünleri Üretim ve Ticaretinde Türkiye'nin Küresel Konumu
(Türkiye's Global Position in Wheat/Wheat Products Production and Trade).....243

*Muazzez HARUNOĞULLARI
Gülşen AYHAN*

12. BÖLÜM

Rüzgar Enerjisi Yatırımları ve Sosyal Kabul Kavramı (Wind Energy Investments and
the Concept of Social Acceptance).....275

*Z.Emir TAŞKIN
Mutlu YILMAZ*

13. BÖLÜM

Covid-19 Pandemisinin Konaklama Sektörü Üzerine Etkisi: Antalya / Muratpaşa
Örneği (The Impact of the Covid-19 Pandemic On The Accommodation Sector: The
Case Of Antalya / Muratpaşa)297

*Aleyna KARAÇİMEN
Mehmet Tahsin ŞAHİN
Furkan GENİŞYÜREK*

14. BÖLÜM

Silifke (Mersin) İlçesinde Yörük Kültürünün İzleri ve Coğrafi Açından Değerlendirilmesi
(Traces of Yörük Culture and Analysis of Geographic in Silifke Town (Mersin)) ...317

*Halil HADİMLİ
Mustafa YEL*

15. BÖLÜM

Yaylalarda Mülkiyet Sorunu ve Yazılı Olmayan Kurallar; Kümbet Yaylası (Giresun)
Örneği (Property Problems and Unwritten Rules in the Highlands; The Example of
Kümbet Plateau (Giresun)).....337

*Hatice TÜRKERİ
Leman ALBAYRAK
Cevdet YILMAZ*

16. BÖLÜM

Eğri Göl'ün (Geyik Dağları, Antalya) Sürdürülebilir Ekoturizm Potansiyelinin Çok Kriterli Karar Analizi İle Değerlendirilmesi (Assessment of the Sustainable Ecotourism Potential of Lake Eğri (Geyik Mountains, Antalya) Using Multi-Criteria Decision Analysis).....359

*Gölan GÜNGÖR
Ergin CANPOLAT
MAHSUM BOZDOĞAN
Cihan BAYRAKDAR*

17.BÖLÜM

Uluslararası Düğün Turizminde Türkiye'nin Potansiyeli ve Değerlendirilme İmkânlarına Coğrafi Bir Bakış (A Geographical Perspective on Türkiye's Potential and Opportunities in International Wedding Tourism).....389

*Mehmet Akif CEYLAN
Zekeriya KONURHAN*

18. BÖLÜM

Bilecik Kent Turizminin Gelişimini Etkileyen Dinamikler: Nitel Bir Değerlendirme (Dynamics Affecting the Development of Bilecik Urban Tourism: A Qualitative Assessment).....419

*Aslı SERPEN
Taner KILIÇ
Mustafa Erkan FİDAN*

19. BÖLÜM

Türkiye'de Tarihi Coğrafya Literatürünün Gelişimi: Bibliyometrik Bir Analiz (The Development of Historical Geography Literature in Turkey: A Bibliometric Analysis).....445

Şerife BİLİNİR

TÜRKERİ, H. – ALBAYRAK, L. – YILMAZ, C. (2025)
“Yaylalarda Mülkiyet Sorunu ve Yazılı Olmayan Kurallar;
Kümbet Yaylası (Giresun) Örneği / Property Problems And Unwritten
Rules In The Highlands; The Example Of Kümbet Plateau (Giresun),
Coğrafya Biliminde Güncel Araştırmalar, (Ed. Prof. Dr. Cemali
Sarı),
Vizetek Yayıncılık, Ankara, (337-357).
ISBN: 978-625-382-066-4, E-ISBN: 978-625-382-067-1,
DOI: 10.54637/VİZETEK.9786253820671

Coğrafya Biliminde Güncel Araştırmalar

Editör

Prof. Dr. Cemali Sarı

Yayın Tasarımcısı / Koordinatörü: Seda Aygün

Kapak Tasarımı: Ahmet Tunçdemir

Dizgi & Mizanpaj: Zeynep Ertuğrul

Yayın Tarihi: Aralık, 2025

Seyranbağları Mah. İncesu Cad. 10/2 Çankaya/Ankara

Tel.: (0312) 482 00 11

web: www.vizetek.com.tr

e-mail: vizetekiayincilik@gmail.com

Yayıncı Sertifika No: 41575

Baskı: Vadi Grafik Tasarım Ve Reklamcılık Ltd. Şti.

İvedik Org. San. 1420. Cad. No: 58/1 Yenimahalle/Ankara

Tel.: 0 (312) 395 85 71

Matbaa Sertifika No: 47479

Vizetek Yayıncılık